

Το υποκείμενο, η Ηθική και η Ψυχανάλυση (Τζέισον Γκλίνος - Γιάννης Σταυρακάκης)

/ [Πεμπτούσια](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://www.pemptousia.gr/?p=183351>]

Επιπλέον, η αποτυχία της επιστήμης να προοδεύσει στο μέτωπο του ψυχικού πόνου και η ταυτόχρονη, σφοδρή επίθεσή της στην ψυχανάλυση δεν αποτελούν λόγο εγκατάλειψης της δεύτερης, αλλά, πολύ περισσότερο, λόγο επανεξέτασής της. Αν η ψυχανάλυση κρίνεται ανεπαρκής με βάση τα επιστημονικά κριτήρια, αυτό σημαίνει μόνο ότι δεν αποτελεί επιστήμη με τους όρους που αυτά θέτουν.

Εντούτοις, παραμένει αδιερεύνητο το ερώτημα για την καταλληλότητα αυτών των κριτηρίων, είτε για την ψυχανάλυση - μια πειθαρχία που θέτει το ασυνείδητο στο επίκεντρο των ερευνών της - είτε ακόμη και για την ίδια τη νεώτερη επιστήμη. Αυτό δεν μας υποχρεώνει, άραγε, να ξανασκεφτούμε τι πρέπει να θεωρείται κατάλληλο κριτήριο οριοθέτησης για τον προσδιορισμό ενός πεδίου ως επιστημονικού;

Η παραπάνω τοποθέτηση δεν υποδηλώνει ότι οι ψυχαναλυτές ομονοούν ως προς τις απόψεις τους για την επιστήμη ή ότι έχουν μια σαφή αντίληψη για την κατάσταση της ψυχανάλυσης σε σχέση με αυτήν. Τουναντίον, αυτή η απουσία συναίνεσης καταδεικνύεται σε μια έκδοση της Διεθνούς Ψυχαναλυτικής Εταιρείας (IPA), που επανεξετάζει τα τεκμήρια για την αποτελεσματικότητα της ψυχαναλυτικής ψυχοθεραπείας σε ασθενείς ανά τον κόσμο (Fonagy, 1999). Σε αυτήν την επιφυλακτικά αισιόδοξη αναφορά διατυπώνεται εύγλωττα η ανάγκη συμπερίληψης δύο εισαγωγικών επεξηγήσεων, σχετικών με τα επιστημικά και ερευνητικά προβλήματα της ψυχανάλυσης.

Η μία αντανακλά ρητά την αγγλοσαξονική οπτική, ενώ η άλλη την οπτική της γαλλόφωνης κοινότητας. Η μία διάκειται φιλικά προς μια πιο παραδοσιακή επιστημονική προσέγγιση της ψυχανάλυσης, ενώ η άλλη προβάλλει πολλές περισσότερες επιφυλάξεις. Η πρώτη παροτρύνει τους ψυχαναλυτές να υιοθετήσουν μεθοδολογίες που επιτρέπουν ελεγχόμενες παρατηρήσεις σε εκτενή χρονικά διαστήματα και σε μεγάλο δείγμα ατόμων. Ο στόχος, εδώ, θα ήταν να ελαχιστοποιηθεί η εξάρτηση από μεθόδους που βασίζονται σε μελέτες μεμονωμένων περιπτώσεων, έτσι ώστε να δημιουργηθεί μια ευρύτερη βάση αποδεικτικών στοιχείων. Αυτό υποτίθεται πως θα νομιμοποιούσε τις συγκριτικές στατιστικές μελέτες που θα μπορούσαν να αιτιολογήσουν τη διεύρυνση του πεδίου της εφαρμογής της.

Η (αγγλοσαξονική) αντίληψη επιδιώκει, επίσης, να συμφιλώσσει βαθύτερα την ψυχανάλυση με άλλα επιστημονικά πεδία, όπως η νευροβιολογία και η ψυχολογία. Η ηπειρωτική άποψη, από την άλλη πλευρά, θορυβείται από εκείνο που θεωρεί ως μία εμπειριστική, αναγωγιστική ιδεολογία που μπορεί πολύ εύκολα να εθελοτυφλεί μπροστά στην πολυπλοκότητα και την ιδιαιτερότητα των μεμονωμένων περιπτώσεων. Επίσης, της προκαλεί ανησυχία η οπτική που συχνά υποστηρίζεται από ένα εντυπωσιακό θεσμικό και οικονομικό βάρος, το οποίο προσδίδει αξία μόνο σε εκείνα τα πράγματα που είναι άμεσα υπολογίσιμα και υπόκεινται σε μέτρηση. Με άλλα λόγια, η πολυσύχναστη, σήμερα, σήραγγα της Μάγχης ενισχύει την ιδέα ότι συμβολίζει η ίδια μια διαχωριστική γραμμή που δεν υπερβαίνεται από καμία απλή τροποποίηση των φυσικών δεδομένων.

Ο ανά χείρας συλλογικός τόμος παρουσιάζει μια σειρά μελετών που εξετάζουν τις απόψεις ενός γαλλόφωνου ψυχαναλυτή, που, όμως, είχε την αμφιλεγόμενη τιμή να έχει «αφοριστεί» από τη Διεθνή Ψυχαναλυτική Εταιρεία (IPA). Αυτές οι μελέτες διερευνούν τη σύλληψη της επιστήμης από τον Jacques Lacan, αλλά και τη σχέση της με την ψυχανάλυση υπό μία οπτική που - υπό ευρεία έννοια - θα εκλαμβανόταν ως διττή. Αυτή περιλαμβάνει, κατά πρώτον, την έρευνα για την «επιστημονικότητα της ψυχανάλυσης» και κατά δεύτερον, την εξέταση αυτού που θα μπορούσε να αποκληθεί ένα είδος «ψυχανάλυσης της επιστήμης». Το κάθε κεφάλαιο είναι αυτοτελές και μπορεί να διαβαστεί με τους δικούς του όρους. Παρόλα αυτά, χωρίς να ελαχιστοποιείται η σημασία των μεταξύ τους εντάσεων, πρέπει να σημειωθεί emphaticά ότι τα επιμέρους κεφάλαια παρουσιάζουν ισχυρές οικογενειακές ομοιότητες που τα συνδέουν σε ένα κοινό ερευνητικό σχέδιο. Στα κεντρικά θέματα που οι συγγραφείς τους πραγματεύονται και επεξεργάζονται εκ νέου, από διαφορετικές οπτικές γωνίες, συμπεριλαμβάνεται η χρήση των μαθηματικών στη λακανική ψυχανάλυση, η σπουδαιότητα της γλωσσολογίας και των φροϋδικών κειμένων για την προσέγγιση του Lacan, καθώς και η σημασία που

αποδίδεται στην ηθική και τον ρόλο του υποκειμένου.